

პედაგოგიური პრაქტიკის კვლევის ანგარიში

წაკითხული ტექსტის გაგება–გააზრებასთან დაკავშირებული პრობლემები
და მათი გადაჭრის გზები მე-5ა კლასში

სსიპ ქ. ბათუმის ფიზიკა-მათემატიკის N6

საჯარო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგი

ნატალია ქავჭავაძე

2018-2019 სასწავლო წელი

სარჩევი

შესავალი.....	2
საკვლევი საკითხის მიმოხილვა.....	3
ლიტერატურის მიმოხილვა.....	6
კვლევის მეთოდები და ინსტრუმენტები	13
კვლევის მონაცემთა ანალიზი	16
კვლევის დასკვნები და მიგნებები	21
ინტერვენციების აღწერა.....	22
განხორციელებული ინტერვენციები	23
1. სასკოლო გარემოს შექმნა	23
2. ტექსტის გააზრებისას გამოყენებული ინტერვენციები:	23
3. ლექსიკური მარაგის გამდიდრება.....	25
4. კლასგარეშე აქტივობები	26
5. მშობელთა ჩართულობა და სათანადო გარემოს შექმნა სახლში.....	27
ინტერვენციის შეფასება	27
ინტერვენციის შედეგები	28
დასკვნა და რეკომენდაციები.....	30
ბიბლიოგრაფია	32
დანართები	34

შესავალი

დღევანდელი სკოლის უმთავრესი გამოწვევა განათლებული, თავისუფალი, მოაზროვნე, მაღალი სოციალური უნარების მქონე თაობის აღზრდაა. ქართული ენისა და ლიტერატურის სტანდარტში ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს გააზრებული კითხვის უნარის განვითარება. გააზრებული კითხვის გარეშე შეუძლებელია რაიმე პროგრესსა და წარმატებაზე საუბარი რომელიმე საგანსა თუ დარგში. მოსწავლეებს ხშირად უწევთ სხვადასხვა სახის ტექსტების დამოუკიდებლად წაკითხვა. სამწუხაროდ, მათ ექმნებათ პრობლემა. ზოგჯერ ტექსტს ბოლომდე ვერც კითხულობენ, ვერ იაზრებენ, არ ესმით რას კითხულობენ. ეს კი აფერხებს სწავლების პროცესს.

ზოგადად კითხვა რთული პროცესია. ის მოიაზრებს აზრის გაგებას, მსჯელობას, დასკვნების გამოტანასა და შეფასებას. მთავარი კითხვა კი არაა, არამედ მისი გააზრება. ამიტომაც წაკითხული ტექსტის გაგება- გაზრებისათვის პედაგოგი ისეთ სტრატეგიებს უნდა იყენებდეს, რომელიც მოსწავლეს დაეხმარება ცოდნის გააქტიურებასა და გამოყენებაში. მასწავლებელი გზამკვლევი უნდა იყოს კითხვის საინტერესო სამყაროში, მოსწავლეს კი მუდმივი ვარჯიშის შემდეგ უნდა უვითარდებოდეს გააზრებული კითხვის უნარ-ჩვევები. კითხვის სწავლება სწავლების პროცესის გაუმჯობესების მთავარი ბერკეტია.

როგორ და რას სწავლობენ მოზარდები? რამდენად ესმით მათ ის, რასაც კითხულობენ? კიდევ სხვა მრავალი კითხვა დამებადა ბავშვებთან მუშაობის დროს. სწორედ, ამან გადამაწყვეტინა ჩამეტერებინა კვლევა თემაზე: **წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრებასთან დაკავშირებული პრობლემები და მათი გადაჭრის გზები მე-5ა კლასში.**

ჩემს პედაგოგიურ პრაქტიკაში არსებულმა პრობლემებმა გადამაწყვეტინა მემუშავა ამ საკითხზე. მიღებული გამოცდილება გამეზიარებინა კოლეგებისათვის.

კვლევა ჩატარდა მე-5ა კლასში. წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს ანგარიშს, რომლის მიზანია მოსწავლეთა წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრებაში არსებული პრობლემების გამოკვეთა, გაანალიზება, შეფასება და მათი გადაჭრის გზების დასახვა. კვლევამ საშუალება მომცა შემედარებინა მოსწავლეთა მიღწევების დონე ესგ-ს სტანდარტებთან. მან გამოავლინა მოსწავლეებში არსებული ხარვეზები და სათანადო საფუძველი შექმნა იმის გადასაწყვეტად, რა და რატომ არის შესაცვლელი თუ დასახვეწი კითხვის სწავლების დროს.

კვლევის მიზანია: სასწავლო პროცესის დახვეწა და მოსწავლეთა მიღწევების გაუმჯობესება, სიღრმისეული სწავლა.

საკვლევი საკითხის მიმოხილვა

სასწავლო პროცესი მასწავლებელს არაერთ პრობლემის წინაშე აყენებს. სასკოლო პერიოდში უმნიშვნელოვანესია მოზარდებს განუვითარდეს გააზრებული კითხვის უნარი. ასევე მნიშვნელოვანია კითხვის პროცესის დროს წარმოშობილი სირთულეების აღმოჩენა, რათა მოიძებნოს მათი დაძლევის გზები და მეთოდები.

ჩემს პედაგოგიურ პრაქტიკაში ხშირად ვაწყდებოდი შემდეგ პრობლემებს: ბავშვს შეუძლია თხრობა, კითხვებზე პასუხის გაცემა, მაგრამ უჭირს ნაწარმოების თემისა და იდეის განსაზღვრა, შეფასება, ტექსტიდან აზრის გამოტანა, თუ რისი თქმა სურს ავტორს. ბუნებრივია, ეს არ არის საფუძვლიანი ცოდნა, მხოლოდ ზედაპირული წარმოდგენაა ამა თუ იმ საკითხის მიმართ. აღნიშნული პრობლემა გამომდინარეობს იქიდან, რომ მოსწავლეს სათანადოდ არ აქვს განვითარებული ტექსტის გააზრებულად კითხვის უნარი.

ხშირია შემთხვევა როცა მოსწავლე მექანიკურად იზეპირებს, მოჩვენებითად კარგად კითხულობს. სინამდვილეში კი მას შესაძლოა სერიოზული პრობლემები ჰქონდეს. მასწავლებელმა დროულად თუ არ შეაფასა ყოველივე, ეს მოსწავლის სწავლაში (ნებისმიერ საგანში) ჩამორჩენის მიზეზი ხდება. ეს კი იწვევს დაბალი თვითშეფასების

განვითარებას, მოტივაციის დაკარგვას, რასაც მოსდევს არასასურველი ქცევის გამოვლენა, მეგობრებთან გარიყვა და ა.შ.

მე-5 კლასში ეროვნული სასწავლო გეგმის სტანდარტის შესაბამისად, მოსწავლეებმა უნდა შეძლონ საკუთარი აზრის, პირადი დამოკიდებულების გამოხატვა ტექსტის გაანალიზებისას. რაც, თავის მხრივ, ხელს უშლის გაგება-გააზრების პროცესს. სწორედ, მასწავლებლის მიზანი უნდა იყოს დაეხმაროს თითოეულ მოსწავლეს. წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრება მნიშვნელოვანია ყველა საგანში. თუ ვერ ჩაწვდა ტექსტის შინაარსს (ნებისმიერ საგანში) გაუჭირდება გააზრება, დასკვნის გამოტანა. კოლეგებთან კონსულტაციისას გამოიკვეთა, რომ ეს პრობლემა საკმაოდ მწვავედ დგას თითქმის ყველა სასწავლო საგნის სწავლებისას. შესაბამისად, კვლევის შედეგები მნიშვნელოვანი იქნება იმ პედაგოგებისათვისაც, რომლებიც ხშირად აწყდებიან ამ პრობლემას თავიანთ საქმიანობაში.

ჩემი პირადი გამოცდილებისა და კოლეგებთან კონსულტაციის საფუძველზე გამოიკვეთა პრობლემის გამომწვევი სავარაუდო მიზეზები.

პრობლემის გამომწვევი სავარაუდო მიზეზები:

- ლექსიკური მარაგის ნაკლებობა;
- მოტივაციის ნაკლებობა;
- ყურადღების დეფიციტი;
- ტექსტის კითხვა გააზრების გარეშე;
- წიგნიერების დაბალი დონე;
- თვითშეფასების დაბალი დონე;
- მშობელთა ნაკლები ჩართულობა.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

ლექსიკური მარაგი - მწირი ლექსიკური მარაგი უმთავრესი პრობლემაა. სიტყვების ცოდნა აუცილებელია გაგება-გააზრების დროს. თუ სიტყვათა უმრავლესობა არ ვიცით შეუძლებელია აზრის გამოტანა.

მოტივაციის ნაკლებობა - მოსწავლისათვის კითხვა დამღლელი არ უნდა იყოს. კითხვა სიამოვნებას უნდა ანიჭებდეს ბავშვს. ამიტომაც საჭიროა მოტივაციის გაზრდა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ვრცელი ტექსტი ახშობს მათ მოტივაციას.

ყურადების დეფიციტი- როცა მოსწავლემ გაწაფული კითხვა არ იცის, არ შეუძლია მთავარი და მეორეხარისხოვანი მასალის დახარისხება, გაუგებარია ლექსიკა, რთული და დიდი მოცულობის ტექსტის კითხვისას მოსწავლეს დიდხანს არ შეუძლია კონცენტრირება ტექსტზე.

ტექსტის წაკითხვა გააზრების გარეშე - ეს ის შემთხვევა როცა მოსწავლე მოჩვენებითად კითხულობს, მექანიკურად იზეპირებს და არ იაზრებს.

თვითშეფასებისა და წიგნიერების დაბალი დონე - მოსწავლემ დროულად თუ არ გაიაზრა ტექსტი უკმაყოფილების გრძნობა ეუფლება. ამის შემდეგ პასიური მსმენელია, არ აფიქსირებს საკუთარ მოსაზრებებს, ვერ იაზრებს მასალას და თანდათან კნინდება თვითშეფასება. ამის გამომწვევი მიზეზია წიგნიერების დაბალი დონეც.

მშობელთა ნაკლები ჩართულობა - ცხოვრებიდან გამომდინარე,სამწუხაროდ, მშობელი ნაკლებად ახერხებს შვილს დაუთმოს მეტი დრო.დროის უქონლობა თავის კვალს ტოვებს მოზარდთა ცხოვრებაში, რაც უარყოფითად აისახება მოსწავლეთა წარმატებაზე.

პრობლემის ზუსტად განსაზღვრისათვის მნიშვნელოვანია ჩამოვაცალიბოთ კვლევის მთავარი კითხვა:**როგორ გავაუმჯობესოთ ტექსტის კითხვისას გაგება-გააზრების უნარი მე-5ა კლასში?**

რაც გულისხმობს შემდეგ ქვეკითხვებს:

- როგორ გავუმდიდროთ მოსწავლეებს ლექსიკური მარაგი?
- როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს გაგება-გააზრების სტრატეგიები?
- რა მეთოდები გამოვიყენოთ გაგება-გააზრებაში მუშაობის დროს?
- როგორ ავუმადლოთ მოსწავლეებს მოტივაცია?
- როგორ გავზარდოთ მშობელთა ჩართულობა?

პრობლემის ზემოთ აღნიშნული სავარაუდო მიზეზებიდან გამომდინარე განისაზღვრა საკვლევი თემის მთავარი მიზანი: მე-5ა კლასში ტექსტის გაგება-გააზრების უნარის განვითარება.

კვლევის ქვე მიზნები:

- პრობლემური საკითხის იდენტიფიცირება;
- გამომწვევი მიზეზების დეტალურად შესწავლა;
- პრობლემის მოგვარებისათვის სათანადო ინტერვენციების განხორციელება.

სამიზნე ჯგუფი: მე-5ა კლასის მოსწავლეები(აგრეთვე, მშობლები და მასწავლებლები).

ჩემ მიერ განხორციელებული კვლევა დაეხმარება ჩემს კოლეგებს პრობლემების იდენტიფიცირებაში. სასარგებლო იქნება მოსწავლეებისათვის: გაიზრდება მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრება და მოსწავლეთა უმრავლესობა ჩართული იქნება საგაკვეთილო პროცესში.

ლიტერატურის მიმოხილვა

საკვლევი თემის უკეთ გააზრებასა და ინტერვენციების დასაგეგმად გადავწყვიტე გავცნობოდი შესაბამისს ლიტერატურას აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით.

სააზროვნო უნარ-ჩვევების განვითარება ეროვნული სასწავლო გეგმის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანია.

ეროვნული სასწავლო გეგმის თანახმად მოსწავლეები უნდა დაეუფლონ მხატვრული, საინფორმაციო-შემეცნებითი და პროგრამული ტექსტების აღქმას, გაგებას, გამოყენებასა და შექმნის, ასევე, ინფორმაციის მოპოვებისა დამუშავების საბაზისო უნარ-ჩვევებს.(ე.ს.გ.ქართული ენისა და ლიტერატურის სტანდარტი, მუხლი 58).

აღნიშნულ საკითხზე ბლუმი თავის მოსაზრებას ავითარებს: ბლუმის აზრით, განათლების მიზანია არა მხოლოდ ცოდნის დაგროვება, არამედ მაღალი დონის აზროვნების ფორმების ჩამოყალიბება. ბლუმის სააზროვნო უნარების კლასიფიკაცია სქემატურად შეიძლება ასე წარმოვიდგინოთ: ცოდნა, გაგება, გამოყენება, ანალიზი,

სინთეზი, შეფასება. ყოველი სფეროს ფარგლებში განვითარების დონეები მარტივიდან რთულისკენ მიემართება.

მოსწავლე უნდა გასცდეს მასალის უბრალო დამახსოვრება-გაზეპირებას. ცოდნის დაგროვებასთან ერთად მოსწავლემ უნდა შეძლოს ამ ცოდნის გაგება, გამოყენება, ანალიზი, სინთეზი და ბოლოს შეფასება. აზროვნების ამოქმედების დროს ადამიანი გააზრებულად სწავლობს და უფრო გამჭრიახი ხდება, სხვა შემთხვევაში მოსწავლე პასიურია და მას უჭირს რაიმეს სწავლა(ს.ჯანაშია, თ.ბერძენიშვილი 2007)

როგორ შევძლოთ აზროვნების ამოქმედება? ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა შეგვიძლია დ.პერკინსის (Perkins, 1992) „თეორია ერთის“ მიხედვით.

„თეორია ერთის“ მიხედვით რაიმეს კარგად შემეცნება მოითხოვს შემდეგი პირობების გათვალისწინებას:

1. ნათელი ინფორმაცია: მიზნებისა და მოსალოდნელი შედეგების განსაზღვრა;
2. აზრიანი პრაქტიკა: აქტიური პრაქტიკა იმაში, რასაც მოსწავლე სწავლობს;
3. გამოხმაურება: რჩევები და შეფასება, რათა მოსწავლემ უკეთეს შედეგს მიაღწიოს;
4. ძლიერი შინაგანი და გარეგანი მოტივაცია: დამაჯილდოვებელი აქტივობები ან დავალებები, რომლებიც თავისთავად საინტერესოა მოსწავლისათვის ან ეხმარება მას სხვა მიზნების მიღწევაში.

„თეორია ერთის“ საკლასო პრაქტიკაში გამოყენება გულისხმობს მასწავლებლის მიერ მოსწავლისათვის ნათელი ინფორმაციის მიწოდებას, აზრიანი პრაქტიკის უზრუნველყოფას, რაც აღძრავს მოსწავლის შინაგან და გარეგან მოტივაციას.

ყოველ მოსწავლეს აქვს თავისი ინდივიდუალური განვითარების უახლოესი ზონა(ლ.ვიგოსტკი) და მასწავლებელმა ამ ზონის ფარგლებში უნდა გაუწიოს მათ დახმარება: „ბავშვის სწავლების პროცესი „ჯადოსნურ შუალედში“ უნდა მიმდინარეობდეს, როცა სწავლა მათთვის არც მოსაწყენი იქნება და არც ძალიან რთულია“ (მ.მელიქიშვილი, 2012:21).

ეროვნული სასწავლო გეგმის სწავლა-სწავლების მიზნებია მოსწავლეებს განუვითაროს სხვადასხვა გამჭოლი კომპეტენცია, რომელთა შორის პირველ ადგილზეა წიგნიერება. წიგნიერებას, როგორც სასწავლო პროცესის დამოუკიდებელ ერთეულსა და სტრატეგიულ მიზანს საგანგებო ყურადღება ეთმობა ეროვნულ სასწავლო გეგმაში (პაპავა, ჭანტურია 2012:5,6).

დღევანდელი განათლების რეფორმის ერთ-ერთი მიზანი მოაზროვნე, აქტიური მკითხველის ჩამოყალიბებაა. წიგნიერება დაკავშირებულია ისეთ უნარებთან, როგორიცაა: ზეპირი კომუნიკაცია, წაკითხულის განცილვა, დისკუსია, კრიტიკული აზროვნება და სხვა. არსებობს სხვადასხვა სახის ტექსტი: მხატვრული, თხრობითი, საინფორმაციო, ფუნქციური. ბავშვს უნდა შეეძლოს ყველა სახის ტექსტის წაკითხვა-გაგება-გააზრება. ამიტომაც წიგნიერებას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მივაქციოთ.

წიგნიერების განვითარებას სათანადო ყურადღება ეთმობა როგორც სკოლამდელ და სასკოლო, ისე სკოლის შემდგომ ასაკში. წიგნიერება ვიწრო გაგებით ნიშნავს ეფექტური კითხვის ცოდნას, ეფექტური კითხვა გულისხმობს კითხვის ტექნიკის გაწაფვასა და წაკითხულის კრიტიკულად გააზრებას. კითხვის შესწავლის პროცესზე ბევრი განსხვავებული ფაქტორი ახდენს გავლენას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადრეული განათლება. „მასწავლების წიგნში“ (ა.ჯანელიძე, ნ.ლაბარტყავა 2014:23) ვკითხულობთ, რომ მკვლევრები წიგნთან ურთიერთობის მნიშვნელობას ანიჭებენ ადრეულ ასაკში.

კითხვის მიმართ მოსწავლის დამოკიდებულება ხშირად განპირობებულია იმით, თუ რამდენად ინტენსიურად ჰქონდა მას, ჯერ კიდევ სკოლამდელ ასაკში, ნაბეჭდ მასალებთან შეხება, რამდენად ხშირად უკითხავდნენ მათ უფროსები წიგნებს.

ზეპირი და წერიტი მეტყველებისათვის საჭირო უნარები ჩვილობის ასაკიდან იწყებს განვითარებას და თანდათან იხვეწება (Teate, Sulzby, 1986):

1. ბავშვი ისმენს სხვების ისტორიას სანამ ამეტყველდება;
2. სანამ წერას დაიწყებს ჯღაბნის ფურცელზე;

3. ფურცლავს ვითომ კითხულობს.

თუ ხელს არ შეუწყობთ ადრეულ ასაკში წიგნიერებას, შემდეგ ეტაპზე ის უკვე უარყოფითად აისახება. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს მშობლებისა და მასწავლებლის ჩართულობას.

PIRLS და PISA-ს კვლევებიდან ჩანს, ქართველი ბავშვების წიგნიერების საშუალო მაჩვენებელი სტატისტიკურად ჩამორჩება PIRL-ის საშუალო მაჩვენებელს.

რა არის ამის მიზეზი?

ალბათ, ის რომ ბავშვს არა აქვს განვითარებული კითხვის უნარი, უჭირს წაკითხულის გააზრება. განათლების ექსპერტი პაატა პაპავა თავის სტატიაში აცხადებს: „სასწავლო პროცესში მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ კითხვა კომპლექსური მოვლენაა და ტექსტის დეკოდირებით არ შემოიფარგლება. ტექსტის გაგება და ცნობიერება არა მხოლოდ ძალისხმევას, არამედ მთელი რიგი სოციალური უნარების ფლობასაც მოითხოვს“ (პაპავა, 2010:9). ეს უნდა გაითვალისწინოს მშობელმა და მასწავლებელმაც. გარდა ამისა, პრობლემა, რომ მოვარგოთ მნიშვნელოვანია მასალის შერჩევისას მოსწავლეთა ინტერესების დადგენა.

დიმიტრი უზნაძემ მოსწავლეთა ინტერესების სფეროები ლიტერატურული ინტერესების განვითარებაზე დაყრდნობით იკვლია. კვლევის მონაცემების თანახმად, 8-9 წლის ბავშვი მეტი ხალისით კითხულობს იმ წიგნს, რომლის სიუჟეტიც მისი თანატოლის ცხოვრებას, მის ყოველდღიურ გამოცდილებას ასახავს. შესწავლილი ბავშვების 41,3% ამ მოტივით ანიჭებდა წიგნებს უპირატესობას. 18,4% პროცენტისათვის მომხიბვლელი გახლდათ ზღაპრული შინაარსი, მაგრამ ორივე შემთხვევაში წამყვანი პირობა წიგნში მხიარული ეპიზოდების ან იუმორისტული სცენების არსებობა იყო. უზნაძის თანახმად, „ბავშვს ცრემლი და უბედურება არც წიგნში არ უყვარს, იგი მასში უსიამოვნო ნაღვეს ტოვებს, და ეს სრულიად საკმარისია იმისთვის, რომ წიგნი იმ წიგნთა სიაში მოაქციოს, რომელიც განსაკუთრებით არ მოსწონს“ (უზნაძე, 2005:491).

უზნაძე მიმოიხილავს კესტერის კვლევებსაც. რომელთა თანახმადაც, 6-დან 9 წლამდე ასაკის ბავშვებს უმთავრესად ზღაპრები ხიბლავთ და ამ პერიოდს მეცნიერი ზღაპრის ხანას უწოდებს. 10-დან 13 წლამდე მოზარდებია უპირატესობას სათავგადასავლო ამბებს, მოგზაურთა ცხოვრებასა და სამხედრო ისტორიებს ანიჭებენ. განსხვავებული სურათია გოგონებთან: მათ 10 წლიდან სენტიმენტალური სოუჟეტი იტაცებთ. 14-17 წლიდან ბავშვები უმთავრესად ავანტიურისტული და დეტექტიური სიუჟეტებით იხიბებიან, აგრეთვე ისტორიული და რეალისტური შინაარსის ნაწარმოებებითაც. კიდევ უფრო მაღალ საფეხურზე კი, კესტერის მოსაზრებით ინტერესი ტექნიკურ, ფილოსოფიურ და ისტორიულ ლიტერატურაზე გადადის, გოგონების შემთხვევაში კი ინტერესთა სფეროს რომანებიც ემატება.

უზნაძე ინტერესთა მსგავს ცვალებადობას ბავშვის ასაკობრივი თავისებურებებით ხსნის, რაც ვლინდება კიდევ სხვადასხვა ქვეყანაში ჩატარებული კვლევის მონაცემების მსგავსებით. უზნაძე ასკვნის, რომ ინტერესების ამგვარი განვითარება სპექტაკლებისა და კინოფილმების მიმართაც ნარჩუნდება(ინტერნეტგაზეთი ნ.ლაბარტყავა 4 ივლისი 2013. ინტერნეტგაზეთი www.mastsavlebeli.ge “მოსწავლეთა ლიტერატურული ინტერესების განვითარება“ <http://mastsavlebeli.ge/?p=2325>)

მოსწავლეთა ინტერესების გარდა მნიშვნელოვანია მოტივაციის გაზრდაც. ხშირად მისი ნაკლებობა ან არარსებობა აფერხებს კითხვის უნარის განვითარების პროცესს. თუ ჩვენ შევუქმნით მოსწავლეებს სასიამოვნო გარემოს მოსწავლეები დამოუკიდებლად შეძლებენ კითხვას. სასურველია კლასში შევიტანოთ ბავშვებისათვის საინტერესო თემა რაზედაც ბავშვები იმსჯელებენ, გამოთქვამენ საკუთარ მოსაზრებას და მოტივაციაც გაეზრდებათ. კარგია თუ წაკითხვის დროს მოსწავლეებს ვთხოვთ დახატონ ან ჩაწერონ საგნები, ცნებები, რომლებსაც განვიხილავთ.

გაგება-გააზრების უნარი მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა განვითარებისათვის. G-PriEd-ის სარესურსო წიგნში დაწვრილებითაა აღწერილი თუ რა არის გაგება-გააზრება. გაგება-გააზრება ყველაზე მნიშვნელოვანი კომპონენტია. იგი წაკითხულიდან აზრის გამოტანაა. ერთი შეხედვით ეს მარტივად მოგეჩვენებათ, მაგრამ მისი პრაქტიკაში

გადატანა საკმაოდ რთულია. გაგება- გააზრება ნებელობითი, აქტიური, ინტერაქციული პროცესია. ის იწყება წაკითხვამდე, მიმდინარეობს კითხვის დროს და გრძელდება წაკითხვის შემდეგ.

რა არის გაგება? ამის გასარკვევად პაპავა მოიშველიებს კონტრუქტივისტულ-ინტერაქციულ მოდელს, რომლის მიხედვით ტექსტის გაგებაზე რამდენიმე ძირითადი ასპექტი მოქმედებს: მკითხველი, ტექსტი და კონტექსტი.

მართალია კითხვის ძირითადი მიზანი წაკითხულის გაგება, გააზრება და შეფასებაა, მაგრამ აუცილებელია ორიენტირებული მოსმენა და აზროვნებაც. მოსწავლის ცოდნის დიდი ნაწილი მოსმენის გზითაა მიღებული. ამ პრობლემის მოგვარება შესაძლებელია შემდეგი აქტივობით „ბავშვებისათვის ხმამაღალი კითხვა საუკეთესო საშუალებაა კითხვის სწავლების რეკლამირებისათვის, რადგანაც რეალური შედეგი მოაქვს. აქტივობა მოზარდს საშუალებას აძლევს, კითხვით მიღებული სიამოვნება განიცადოს და დარწმუნდეს, რომ კითხვა სასიამოვნო საქმიანობაა და არა დამტანჯავი და მოსაწყენი“ (ჯიმ ტრელიზი, „ახალი სახელმძღვანელო ხმამაღლა კითხვისათვის“(1982)

ხმამაღლა კითხვას ბევრი დადებითი შედეგი აქვს, კერძოდ:

- ავითარებს კითხვისა და საუბრის უნარ-ჩვევებს;
- აუმჯობესებს მოსმენის უნარსა და ხარისხს;
- ამდიდრებს ლექსიკურ მარაგს;
- აღვიძებს ცნობისმოყვარეობასა და შთაგონებას;
- განავრცობს გამოცდილებებს.

მოზარდი იძენს ცოდნას, აცნობიერებს საკუთარ ფიქრებსა და გრძნობებს ტექსტში გადმოცემული ინფორმაციის მიმართ. მეთოდი ხელს უწყობს შემდეგი სააზროვნო, საკონუმეცაციო და კვლევითი უნარების განვითარებას:

- მეტყველება, წარმოსახვა, თავისუფალი მსჯელობა, შემოქმედებითობა;
- საკუთარი და სხვა ადამიანის ემოციების ამოცნობა და გამოხატვა;
- არჩევანის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვა.

მეთოდის გამოყენებით, მოსწავლეები შეძლებენ:

- გააცნობიერონ საკუთარი აზრის გამოხატვის მნიშვნელობა და ღირებულება;
- შეიძინონ თავდაჯერებულობა მეტყველებისას, რათა გახდნენ წარმატებული მოსაუბრენი;
- გამოიყენონ სათანადო ლექსიკა;
- გახდნენ ყურადღებიანი მსმენელები და დამოუკიდებელი მკითხველები.

მეთოდის მიმდინარეობა

ახალი ცოდნის კონსტრუირებისას მოსწავლე უშუალო გამოცდილებაზე დაყრდნობით ახდენს. ამ დროს იგი არა მარტო ახალ ცოდნას იძენს, არამედ უკვე არსებულ ცოდნასაც ამუშავებს. დაწყებით საფეხურზე მოსწავლეებს საკმარისი ცოდნა და გამოცდილება აქვთ იმისათვის, რომ დამოუკიდებლად იფიქრონ, შეაფასონ, გადაჭრან პრობლემა, შეძლონ და საკუთარი პოზიცია არგუმენტებით განამტკიცონ. „ბავშვი მხოლოდ კონკრეტულ პრობლემასთან ჭიდილში, რთული სიტუაციიდან გამოსავალი გზების ძიების დროს ფიქრობს“ (ჯონ დიუი).

წაკითხულის გააზრებაში მნიშვნელოვანია ტექსტში გამოყენებული ყველა სიტყვის გააზრება, როგორც პირდაპირი, ისე გადატანითი მნიშვნელობით. ამისათვის საჭიროა ასაკის შესაფერისი სიტყვათა მარაგი. ტექსტის გაგება-გააზრებას ლექსიკური მარაგიც უწყობს ხელს. წიგნში „ეფექტური სწავლება სკოლაში“ (რობერტ.ჯ.მარიზანო, დებრა.ჯ.ფიქერინგი) ვკითხულობთ „განათლების სფეროში ჩატარებული კვლევები ცხადყოფს, რომ არსებობს ძლიერი კავშირი სიტყვების მარაგსა და ისეთ ფაქტორებს შორის როგორიცაა: საზრიანობა, ახალი ინფორმაციის აღქმის უნარი, სიტყვათა მარაგის მნიშვნელობის გათვალისწინებით შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ სიტყვათა მარაგის გაუმჯობესებაზე მიმართული სწავლება ყველა სკოლაში სასწავლო პროცესის საგულისხმო ნაწილია. უფრო მეტიც, მკვლევრები ადასტურებენ, რომ სიტყვათა მარაგის სისტემატური გაუმჯობესება სწავლების ყველაზე მნიშვნელოვანი პრაქტიკაა, რომელის გამოყენებაც მასწავლებელს შეუძლია. ეს პრაქტიკა განსაკუთრებით ეფექტურია დაბალი აკადემიური მოსწრების მოსწავლეების მიმართ“. მასწავლებლის მიერ მრავალი აქტივობა

ხორციელდება ამ მიმართულებით. არაერთი კვლევა ადასტურებს, რომ სიტყვების დამახსოვრების ეფექტურობა იზრდება, როცა მოსწავლემ სიტყვას გარკვეულ სახეს უკავშირებს. (ჯ.ფაუელი 1980)

ამრიგად, ზემოთ ჩამოთვლილ ავტორთა ნააზრევნი ხელს უწყობს მოსწავლეთა მაღალი სააზროვნო უნარების განვითარებას. განხილულმა ლიტერატურამ კიდევ უფრო ცხადად დამანახა საკვლევი თემის აქტუალობა თუ რა მნიშვნელობა აქვს წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრებას ნებისმიერი დისციპლინისთვის. ზემოთ აღნიშნული ლიტერატურიდან მივიღე საჭირო მეთოდები, რეკომენდაციები, რომლებიც დამეხმარება გავაუმჯობესო გაკვეთილების მსვლელობა, მეტი ყურადღება გავამახვილო ტექსტის გააზრებაზე, ასევე დამეხმარება კვლევის შედეგად გამოვლენილი პრობლემების მოგვარებაში, მეთოდებისა და ინტერვენციების დაგეგმვაში.

კვლევის მეთოდები და ინსტრუმენტები

კვლევა ჩავატარე ქ.ბათუმის ფიზიკა-მათემატიკის მე-6 საჯარო სკოლის მე-5 ა კლასში 2018-2019 სასწავლო წელს.კვლევაში ჩართული იყო 29 მოსწავლე, მათი მშობლები და მასწავლებლები.

კვლევის პროცესში გამოვიყენე როგორც თვისობრივი, ისე რაოდენობრივი კვლევის მეთოდები. ამ მეთოდების გამოყენებამ საშუალება მომცა გამომეკვლია სამიზნე ჯგუფების (მოსწავლეები, მშობლები, მასწავლებლები) დამოკიდებულება და პოზიცია საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით.

თვისობრივი კვლევისას გამოვიყენე შემდეგი ინსტრუმენტები:

- დაკვირვება;
- ინტერვიუ;
- ფოკუს ჯგუფი.

კვლევა დავიწყე საგაკვეთილო პროცესში დაკვირვების მეთოდით. ტექსტის წაკითხვის დროს ვაკვირდებოდი ბავშვების ჩართულობას. ხშირად ვუსვამდი კითხვებს ტექსტის ირგვლივ. ნაწილი ბავშვებისა სწორად პასუხობდა, ზოგი საერთოდ არ აქტიურობდა. დაკვირვების შედეგად გამოვლინდა წიგნიერების დაბალი დონე, ზოგი კითხვის მიმართულებითაც ჩამორჩებოდა, მწირი იყო ლექსიკური მარაგიც.

ამის შემდეგ გადავწყვიტე გამერკვია პრობლემის მასშტაბურობა. ამ მიზნის დასადგენად, კოლეგებთან კონსულტაციისა და შეთანხმების შემდეგ, დავესწარი სხვა გაკვეთილებსაც. კერძოდ, მათემატიკისა და ჩვენი საქართველოს გაკვეთილებს. აღნიშნული საგნები საშუალებას იძლევა თხრობის, მსჯელობის, საკუთარი აზრის გამოხატვის, გაგება-გააზრებისა და ყურადღების მობილიზებას. მათემატიკაში პირობის არასწორად გაგება-გააზრება დიდ პრობლემას ქმნის. დაკვირვების შედეგად გამოვლინდა, რომ ბავშვებს უჭირთ ტექსტის გაგება-გააზრება სხვა საგნებშიც.

ინდივიდუალური შედეგის დასადგენად ჩავატარე დიაგნოსტიკური ტესტირება. მათ მონაცემებს ვინიშნავი დაკვირვების დღიურში. ასეთი სახის ტესტები რამდენჯერმე ჩავატარე. ასევე მოსწავლეებს ვთავაზობდი დამატებით აქტივობებს გაგება-გააზრების უნარების გავარჯიშებისათვის. პარალელურად ვინიშნავდი მონიტორინგის შედეგს. საბოლოოდ სიღრმისეული შესწავლისთვის შეირჩა ჩაღრმავებული ინტერვიუ რისკის ჯგუფში მოხვედრილ მოსწავლეებთან.

ინტერვიუსთვის შევარჩიე 7 მოსწავლე. ნდობისა და გულწრფელობის მიზნით ავუხსენი მიზანი. მათ ვაგრძნობინე, რომ მათ აზრს პატივს ვცემდი. დავუსვი ღია და დახურული კითხვები (იხ. დანართი 2). მოსწავლეები გულწრფელად პასუხობდნენ.

დაკვირვების შედეგად მოპოვებული მასალის შემდეგ გადავწყვიტე ფოკუსჯგუფი ჩამეტარებინა მასწავლებლებთან. ფოკუსჯგუფში მონაწილეობდა ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლები. მათ ისუბრეს ტექსტის გაგება-გააზრების გამომწვევ პრობლემებზე. პედაგოგებმა თავიანთი შეხედულებები გულახდილად წარმოთქვეს. გამოიკვეთა კითხვის გაგება-გააზრების ახალი სტრატეგიები და მეთოდები. სტრატეგიების შერჩევის დროს გავითვალისწინე მოსწავლეთა ტიპური შეცდომები და

სირთულეები. გარდა ამისა, ფოკუს ჯგუფის შედეგად მიღებულმა ინფორმაციამ სასარგებლო მასალა მომაწოდა.

თვისობრივი კვლევის განხორციელების შემდეგ გამოვიყენე რაოდენობრივი მეთოდი. რაოდენობრივი კვლევისას ავირჩიე ანკეტირება. ანკეტი მოსწავლეებმა მშობლების თანხმობით შეავსეს (იხ. დანართი1) იყო ღია და დახურული კითხვები. დაცული იყო ანონიმურობა, რადგან რესპოდენტი პასუხის დროს გულწრფელი ყოფილიყო.(იხ.დანართი3).

მოპოვებული მონაცემების კიდევ უფრო მეტად, შევსებისა დაზუსტების მიზნით ჩავატარე გამოკითხვა მშობლებთან.მოვამზადე კითხვარი, რომელიც ითვალისწინებდა მე-5 ა კლასის ყველა მშობლის მონაწილეობას.კითხვარის შევსება მოხდა ინდივიდუალურად(იხ.დანართი4). მშობლებს დაურიგდათ ანკეტის ფურცლები, რომელშიც მათ დააფიქსირეს საკუთარი პასუხები(აქაც დაცული იყო ანონიმურობა).მონაცემთა შეგროვების ეს მეთოდი დამეხმარა, დამედგინა მშობელთა ჩართულობის ხარისხი მოსწავლის სწავლის პროცესში და ასევე, მოსწავლეთა დამოკიდებულება კითხვის პროცესის მიმართ.

ანკეტირებით მიღებული ინფორმაცია დავუკავშირე საკვლევ პრობლემას და მათი გათვალისწინებით დავგეგმე პრობლემის მოგვარებისათვის საჭირო ღონისძიებები.

საბოლოოდ, ამ მეთოდების გამოყენებით მოვახდინე ყველა დოკუმენტის შესწავლა,რაც დამეხმარა სიღრმისეულად შემესწავლა პრობლემის გამომწვევი მიზეზები და შესაბამისად დამეგეგმა ინტერვენციები.

კვლევის მონაცემთა ანალიზი

ამ თავში განხილულია მონაცემთა შეგროვების თითოეული მეთოდის გამოყენებით მიღებული მნიშვნელოვანი ინფორმაციის ანალიზი.

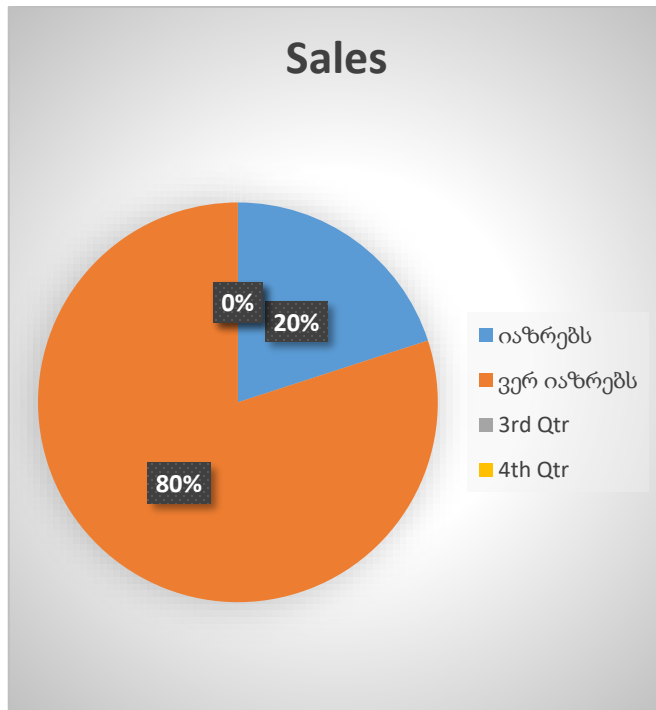
ფოკუს ჯგუფმა აჩვენა, რომ მოსწავლეები ღიად და გულწრფელად სცემდნენ პასუხებს. მოსწავლეთა უმრავლესობა აცნობიერებდა, რომ აუცილებელია წიგნიერების დონის ამაღლება, თუმცა ხშირად არ კითხულობენ. მოსწავლეები აღნიშნული პრობლემის მიმართ გამოთქვამდნენ მზაობას თანამშრომლობისათვის.

თანამშრომლობის სურვილი გამოთქვეს კოლეგებმაც. მათთვისაც მნიშვნელოვანი იქნებოდა დაკვირვების შედეგები. კოლეგებთან თანამშრომლობამ საშუალება მომცა გამეთვალისწინებინა მათი რჩევები და რეკომენდაციები. მასწავლებლებმა დაადასტურეს, რომ მათი მოსწავლეების უმეტესობას უჭირს წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრება, ისეთი დავალებების შესრულება, რომელიც გაგება-გააზრებას მოითხოვს.

პრობლემა მასშტაბური იყო. ეს შევითყვე სხვა საგნის მასწავლებლებისგან. მათემატიკის მასწავლებელმა განაცხადა, რომ ბავშვებს უჭირს ამოცანის პირობის გააზრება. ხოლო ისტორიის პედაგოგის აზრით, მოსწავლეები ვერ ახერხებენ ისტორიული ფაქტებისა და მოვლენების გააზრებას. მათი აზრით ამ პრობლემის მიზეზი წიგნიერების დაბალი დონე და ლექსიკური მარაგის სიმცირეა. კოლეგებთან თანამშრომლობამ უფრო ცხადად დამანახა საკვლევი პრობლემა, მეტად დამაფიქრა პრობლემის გამოსწორების გზების ძიებასა და აუცილებლობაზე.

საკვლევი პრობლემის შესწავლისა და შედეგების შესადარებლად მოსწავლეებს კვლევის დასაწყისში ჩავუტარე პრეტესტები, ბოლოს კი პოსტტესტი ერთსა და იმავე დონის გაგება-გააზრებაზე. ტესტირების მიზანი იყო, გამეგო რამდენად იგებდნენ და იაზრებდნენ ბავშვები წაკითხულის შინაარსს.

წარმოგიდგენთ ტექსტის გააზრების პროცენტულ მაჩვენებელს:

20% იაზრებს

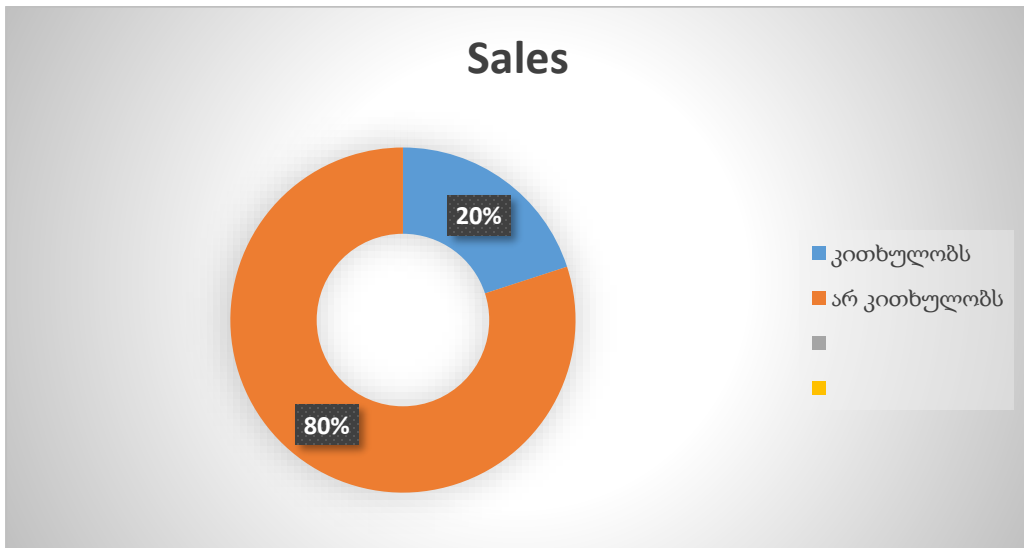
80% ვერ იაზრებს

მოსწავლეებთან ინტერვიუს მეთოდის გამოყენების შედეგად გამოვლინდა, ტექსტის გაგება-გააზრების პრობლემის მიზეზი იყო ლექსიკური მარაგის სიმცირე. უმრავლესობა აცხადებდა: ტექსტში მრავლადაა მათთვის უცნობი სიტყვები, ამიტომაც უჭირთ ტექსტის გააზრება.

მოსწავლეებთან ჩატარებულმა ინტერვიუმ საშუალება მომცა, მეფიქრა იმ სტრატეგიების შესახებ, რომლებიც გამოვიყენე ინტერვენციის დროს.

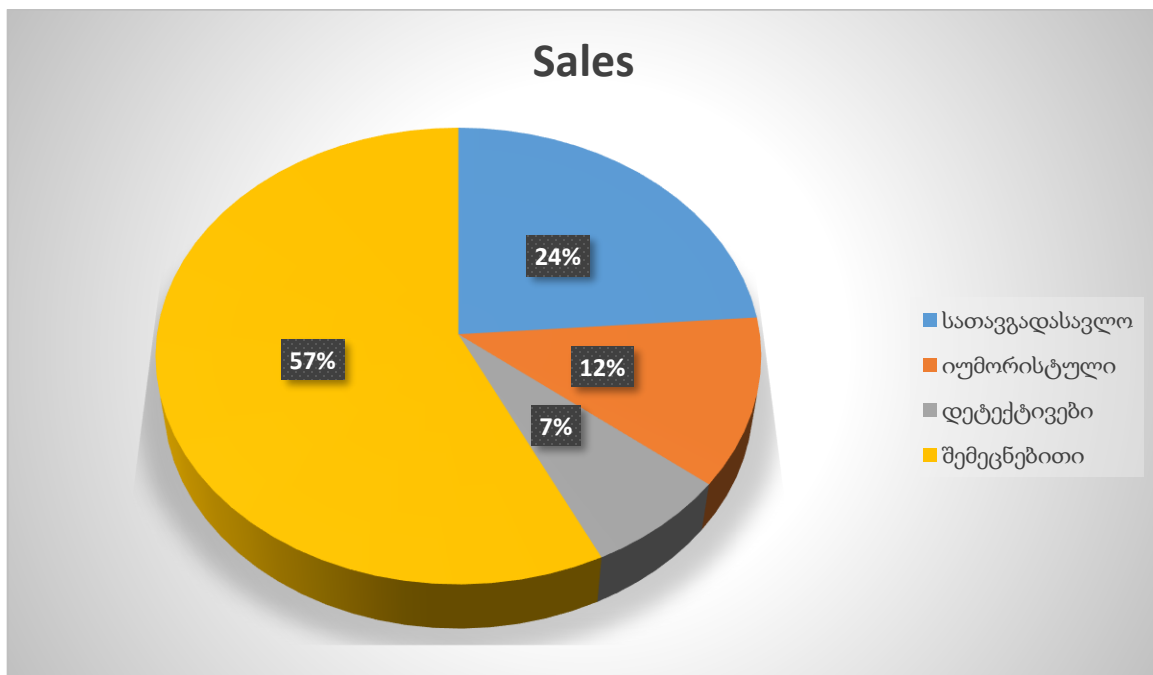
მოსწავლეთა ანკეტირების ანალიზის შედეგად გამოვარკვიე, რომ მოსწავლეთა უმეტესობისთვის წიგნის კითხვა საყვარელი საქმიანობა არაა. შესაბამისად, არ კითხულობენ ყოველ დღე და არც დიდ დროს არ უთმობენ.

29 მოსწავლიდან: კითხვა უყვარს 20%-ს, არ კითხულობს 80%

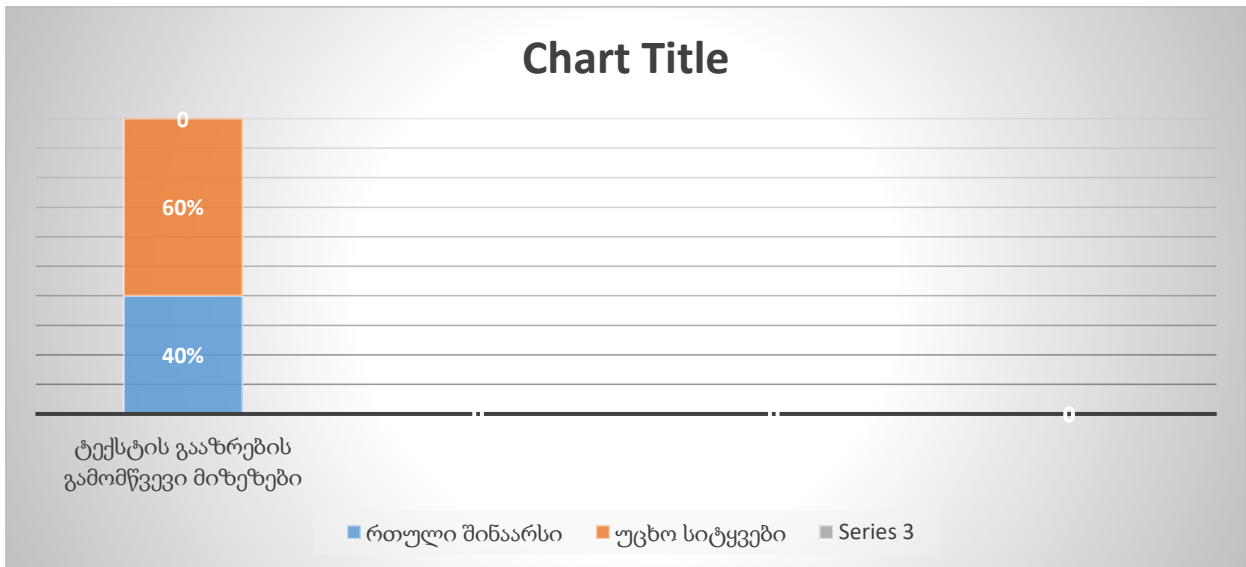

მიუხედავად იმისა, რომ უმრავლესობას არ უყვარს წიგნის კითხვა და ურჩევნიათ კომპიუტერული თამაშები. მაგრამ მათი ინტერესი მთლად ჩამკვდარი არ იყო. გამოკითხვის შედეგად გაირკვა, რომ მოსწავლეთა დიდ ნაწილს სათავგადასავლო ჟანრის მოთხოვნები აინტერესებს და ჰყავს საყვარელი პერსონაჟებიც.

კითხვაზე რა თემაზე დაწერილი წიგნები უყვართ? მოსწავლეებმა განაცხადეს: 50%-მა სათავგადასავლო, 25% -მა იუმორისტული, დეტექტივები 15% -ს, შემეცნებითი 10%-ს.

მოსწავლეები კითხვის დროს ინტერესის დაკარგვას, უკავშირებენ მათთვის გაუგებარ თემას, დიდტანიან წიგნებს, რომელთა დასრულებასაც დიდ დროს ანდომებენ. მათი აზრით, ტექსტის გააზრებას აფერხებს ტექსტის რთული შინაარსი და უცხო სიტყვები:

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ფოკუს ჯგუფი ჩატარდა მშობლებთან. მათ ანკეტი შეავსეს, უპასუხეს კითხვებს. მათგან მიღებული მონაცემების შეგროვების მიზანი იყო მოსწავლეთა წიგნიერებასთან დაკავშირებით მშობლების დამოკიდებულების შესწავლა, ეს კი დამეხმარა კვლევის სწორად წარმართვაში. საკმაოდ დიდია მშობლის როლი მოსწავლის წიგნიერების საკითხთან დაკავშირებით. ანკეტის შევსებამ მომცა საშუალება გამეგო უმრავლესობის აზრი კონკრეტულ საკითხზე.

უწყობენ თუ არა ხელს შვილის წიგნიერების დონის ამაღლებას მშობელთა კითხვარის დამუშავების შემდეგ გამოირკვა:

1. იცოდნენ თუ არა რა სახის ლიტერატურა უყვარს თავიანთ შვილებს? 29 მოსწავლიდან მხოლოდ 30% მშობელმა იცოდა ამი შესახებ;
2. მშობლების აზრით, რა განაპირობებს წიგნიერების დაბალ დონეს? მშობელთა უმრავლესობამ განაცხადა, რომ ამის მიზეზი ტექნიკის განვითარებაა და კითხვის სურვილი აქვს მხოლოდ 10%-ს;

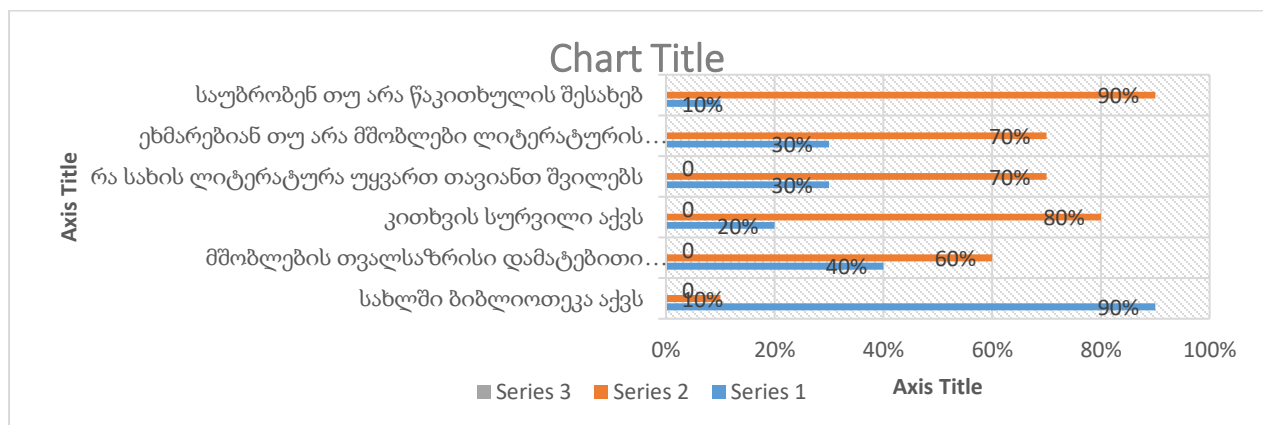
3.კითხულობდნენ თუ არა დამატებით ლიტერატურას შვილები? მშობლების 60% არ იცოდა ამის შესახებ;

4.ჰქონდათ თუ არა სახლში ბიბლიოთეკა?, გამოიკვეთა, რომ 90% ჰქონდა, 10% -ს არა;

5.ეხმარებოდნენ თუ არა ლიტერატურის არჩევაში მშობლები?გამოიკვეთა, რომ 80%-ს

ურჩევნია მასწავლებელმა დაეხმაროს, დანარჩენს კი- მიაჩნია, რომ ბავშვს დამოუკიდებლობა და თავისუფლება უნდა ჰქონდეს.

6.კითხვაზე საუბრობს თუ არა შვილთან წაკითხულის შესახებ?, 90% დააფიქსირა, რომ ამის შესახებ არ საუბრობენ.

გამოკითხვამ აჩვენა, რომ მშობელთა უმეტესობამ არ იცის რომელი ლიტერატურა ურჩიოს ბავშვს წასაკითხად ან ურჩევნიათ მასწავლებელმა შეურჩიოს თავის შვილს.წაკითხული ლიტერატურის შესახებ შვილთან არ საუბრობენ.წიგნიერების დაბალ დონეს კომპიუტერთან გატარებულ დროს უკავშირებენ.

ზოგად, შეიძლება ვთქვათ, რომ მშობლები ვერ უთმობენ სათანადო დროს შვილებთან ერთად ლიტერატურის კითხვას და განხილვას. ნაკლებად იცნობენ შვილს ასაკის შესაფერის ლიტერატურას. აქედან გამომდინარე, სათანადოდ ვერ უწყობენ ხელს შვილის წიგნიერებას.

მოსწავლეთა ანკეტირების ანალიზის შედეგად გამოვარკვით, რომ მოსწავლეთა უმეტესობისთვის წიგნის კითხვა საყვარელი საქმიანობა არაა. შესაბამისად, არ კითხულობენ ყოველდღე და არც დიდ დროს არ უთმობენ.

მონაცემთა ანალიზმა კიდევ უფრო გაამყარა ჩემი მოსაზრებები. საბოლოოდ, ანალიზის შედეგად დადასტურდა, რომ მოსწავლეებში წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების დაბალი დონეა. საჭიროა წიგნიერების დონის ამაღლება, ლექსიკური მარაგის გამდიდრება და მშობელთა ჩართულობის გაზრდა.

კვლევის დასკვნები და მიგნებები

ზემოთ აღნიშნული დოკუმენტების ანალიზის შედეგად შეიძლება ითქვას ჩემს მოსწავლეებს ნამდვილად აქვთ წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების პრობლემა.

მონაცემთა ანალიზისას გამოიკვეთა რამდენიმე მნიშვნელოვანი მიგნება:

- მოსწავლეს, რომელსაც უჭირს ტექსტის გაგება-გააზრება, დაბალი აკადემიური მოსწრება აქვს ყველა საგანში;
- ტექსტის გაგება-გააზრებასთან დაკავშირებული პრობლემის გამო დაქვეითებული აქვს მოტივაცია;
- წაკითხულიდან აზრის გამოტანა არ არის დამოკიდებული ტექსტის ტიპზე საინფორმაციოა თუ მხატვრული;
- მშობლებმა არ იციან როგორ უნდა შეუწყონ ხელი შვილის წიგნიერების დონის ამაღლებას, წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების უნარის განვითარებას.

მასწავლებლებთან თანამშრომლობისას გამოკვეთა, რომ მოსწავლეს, რომელსაც უჭირს ტექსტის გაგება-გააზრება, დაბალი აკადემიური მოსწრება აქვს ყველა საგანში. მაგალითად, თუ მოსწავლემ ვერ გაიაზრა მათემატიკური ამოცანის პირობა, ვერ ამოხსნის მას. თუ მოსწავლემ ვერ გაიაზრა ტექსტი ისტორიაში, ვერ დაახარისხებს ინფორმაციას. ამდენად, ასეთ მოსწავლეს ექნება დაბალი აკადემიური მოსწრება.

ტექსტის გაგება-გააზრებასთან დაკავშირებული პირობების გამო დაქვეითებული,რომ აქვთ მოტივაცია, აღნიშნეს როგორც მოსწავლეებმა ანკეტირებისას,ასევე მასწავლებლებმაც. მოსწავლეების თქმით,როდესაც ვერ იგებენ ტექსტის შინაარს<ეკარგებათ კითხვის სურვილიც. დაბალი მოტივაცია აქვს იმ მოსწავლეს,რომელსაც უჭირს ტექსტის გაგება-გააზრება.

წაკითხული და აზრის გამოტანა არ არის დამოკიდებული ტექსტის ტიპზე საინფორმაციოა თუ,მხატვრული.მოსწავლეს,რომელსაც უჭირს წაკითხულიდან აზრის გამოტანა პრობლემას აქვს ყველა საგანსა და ორივე ტიპის ტექსტების გაგება-გააზრებაში.

ის, რომ მშობლებმა არ იციან როგორ უნდა შეუწყონ ხელი შვილის წიგნიერების დონის ამაღლებას, როგორ შეიძლება დაეხმარონ შვილს გაგება-გააზრების უნარის განვითარებაში. გამოიკვეთა როგორც მშობელთა კითხვარებიდან, ასევე ფოკუს-ჯგუფიდანაც. მშობლები აღშფოთებული არიან ამ საკითხთან დაკავშირებით და სურვილი აქვთ კარგად გაერკვნენ აღნიშნულ საკითხში.

ინტერვენციების აღწერა

გამოსაკვლევი საკითხების იდენტიფიცირებას შემდეგ განისაზღვრა ინტერვენციები,რომელთა განხორციელებამაც ხელი შეუწყო კლასში არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

მონაცემთა ანალიზის შემდეგ დაგეგმე შემდეგი სახის ინტერვენციები:

- სხვადასხვა სახალისო,სააზროვნო უნარებზე გათვლილი აქტივობის დაგეგმვა და განხორციელება წიგნიერების დონის ასამაღლებლად;
- ახალი მეთოდების შეტანა და მეტი ყურადღების დათმობა ტექსტის გააზრებაზე;
- სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებით ლექსიკური მარაგის გამდიდრება;
- კლასის ბიბლიოთეკისა და კომფორტული გარემოს შექმნა;
- მშობელთა ჩართულობის გაზრდა მოზარდთა წიგნიერების დონის ასამაღლებლად.

განხორციელებული ინტერვენციები

1. სასკოლო გარემოს შექმნა

პირველ რიგში ყურადღება მივაქცევთ სასკოლო გარემოს შექმნას. წიგნიერების ხელშეწყობისათვის კლასში მოვაწყვე ბიბლიოთეკა. მოსწავლეებს მოჰქონდათ საყვარელი წიგნები, ძირითადად სათავგადასავლო ხასიათის. თანაკლასელები ესაუბრებოდნენ ერთმანეთს წიგნებისა და საყვარელი გმირების შესახებ. დავაწესეთ ბიბლიოთეკით სარგებლობის წესებიც, ავირჩიეთ ორი მოსწავლე, რომლებიც უხელმძღვანელებდნენ საკლასო ბიბლიოთეკას. დათქვეს სავარაუდო დრო, რა დროში უნდა წაეკითხათ და დაებრუნებინათ წიგნი. ამის შემდეგ, მოსწავლეებთან შეთანხმებით, გადავწყვიტეთ კვირის ერთ დღეს ბავშვებს ესაუბრათ წაკითხულის შესახებ. მოსაწყენი და გაკვეთილის სახის რომ არ ყოფილიყო, ბავშვებს ვთხოვე პერსონაჟის რუკის მიხედვით (იხ. დანართი 5) დაეხასიათებინათ ნაწარმოების გმირები, ესაუბრათ მნიშვნელოვან ეპიზოდებზე, თან შეეძლოთ ილუსტრაციის სახით დაეხატათ საინტერესო ეპიზოდი ან პერსონაჟი. მოსწავლეები ხალისითა და სიამოვნებით ეკიდებოდნენ ამ საქმეს. საკმაოდ მიზანმიმართული აქტივობა აღმოჩნდა. ბავშვებს მოტივაცია გაეზარდათ ამა თუ იმ მოთხრობის წაკითხვისა, ამიტომაც ორ კვირაში ერთხელ ვიკრიბებოდით სასკოლო ბიბლიოთეკაში და დისკუსიას ვმართავდით წაკითხულის შესახებ. პარალელურად ავსებდნენ ჩემ მიერ შეთავაზებულ სქემებს (იხ. დანართი 9)

2. ტექსტის გააზრებისას გამოყენებული ინტერვენციები:

✓ ვარიაცია 5+1

ტექსტის სიღრმისეული შესწავლის მიზნით ხშირად შემქონდა პატარა ზომის უცხო ტექსტები. ბავშვებს ვთხოვდი კითხვა-პასუხის მეთოდით დაემუშავებინათ თითო აზრად. შემდეგ კი ავსებდნენ თემასთან დაკავშირებულ კითხვებს ვარიაცია 5+1. (იხილეთ დანართი 6)

✓ მოლოდინის ხე

ბავშვებისთვის მეტად საინტერესო აქტივობა იყო მოლოდინის ხის შემკობა. დასაწყისში დაფაზე დავწერდი წინადადებას, თეზისს შესასწავლი საკითხის ირგვლივ. მოსწავლეებს ვთხოვდი თავიანთი ვარაუდები დაეფიქსირებინათ სტიკერებზე და შემდეგ მოლოდინის ხე. ამის შემდეგ განვიხილავდით თითოეულ მოსაზრებას, ვკითხულობდით ტექსტს და ვარკვევდით ემთხვეოდა თუ არა მათი მოსაზრება ავტორის მოსაზრებას. ეს ყველაფერი ხელს უწყობდა ვარაუდების გამოთქმის სტრატეგიების გამოყენებას, ტექსტის შინაარსზე ფოკუსირებასა და აზროვნების განვითარებას.

✓ დაამყარე კავშირი

ტექსტის წაკითხვისა და გაანალიზების შემდეგ ერთი წინადადებით ვაჯამებდით მასალას. ბავშვებისათვის მეტად სახალისო და საინტერესო იყო „დაამყარე კავშირის“ მეთოდის გამოყენება. მოსწავლეები წაკითხულს უკავშირებდნენ რეალურ ცხოვრებას, იაქტიურებდნენ წინარე ცოდნასა და პარალელს ავლებდნენ სხვა ნაწარმოებს.

✓ თხრობა სხვადასხვა ინტერპრეტაციით

ტექსტის გააზრებისათვის ძალიან კარგი საშუალება იყო „თხრობა სხვადასხვა ინტერპრეტაციით“-მეთოდის გამოყენება. მოსწავლეს შეეძლო ტექსტი გაეანალიზებინა სხვადასხვა კუთხით და წარმოედგინა იგი ერთ-ერთი პერსონაჟის მხრიდან. ეს მათთვის საინტერესო იყო, რადგან გარდა მოთხრობაში მოცემული სიტუაციისა, ცოტა ფანტაზიას იშველიებდნენ. მოსწავლეები ეჩვეოდნენ მოსმენას, გადმოცემასა და ანალიზს.

✓ ცხელი სკამი

საინტერესო და ეფექტური იყო მეთოდი „ცხელი სკამი“, რომელიც საუკეთესო საშუალებაა კარგად გაიზრონ ტექსტი. მოსწავლეებს მოერგოთ უნდა ერთ-ერთი პერსონაჟის როლი, შემდეგ ერთ-ერთი მოსწავლე დაჯდებოდა სპეციალურად გამოყოფილ სკამზე, დანარჩენები კი დაუსვამდნენ კითხვებს. ისეთ კითხვებს, რომლებსაც დაუსვამდნენ მოთხრობის გმირს. საუკეთესო კითხვის ავტორი გამოვიდოდა პერსონაჟის როლში. ეს მეთოდი ავითარებდა:

- შემოქმედითობას;
- ანალიზს;
- მეტყველებას;
- კითხვების დასმის ფორმულირებას;
- მომენის უნარ-ჩვევებს.

✓ მთავარი და მეორეხარისხოვანი მასალის დახარისხება

როგორც ზემოთ აღვნიშნე ბავშვებს არ მოსწონდათ რთული და დიდი მოცულობის ტექსტების წაკითხვა. ამ პრობლემის მოსაგვარებლად ბავშვებს ვაკითხავდი აბზაც-აბზაც ტექსტს, პარალელურად ხდებოდა მთავარი და მეორეხარისხოვანი მასალის დახარისხება.

3. ლექსიკური მარაგის გამდიდრება

მდიდარი ლექსიკური მარაგი გააზრებული კითხვის მნიშვნელოვანი პირობაა. სიტყვების ცოდნა უკავშირდება აკადემიურ წარმატებას ყველა საგანში, ვინაიდან ლექსიკური მარაგის მქონე მოსწავლეები უფრო სწრაფად იგებენ ახალ ცნებებს. ამიტომაც მიზნად დავისახე მოსწავლეთა ლექსიკური მარაგის გამდიდრება. პრობლემის მოსაგვარებლად ვიყენებდი შემდეგ აქტივობებს:

✓ გონებრივი რუკა

დაფაზე დავწერდი სამიზნე ცნებას ან თემას და ვთხოვდი გაეხსენებინათ მასთან დაკავშირებული მახასიათებელი შეეძლოთ შეემკოთ ეპითეტებითა და სინონიმებით.

✓ სიტყვების გამომძიებელი

ტექსტის წაკითხვის შემდეგ მოსწავლეებს ვთავაზობდი უცხო სიტყვებს. ბავშვები კონტექსტის მიხედვით განმარტავდნენ სიტყვის მნიშვნელობას. ბოლოს ლექსიკონის მიხედვით გადაამოწმებდნენ მათ. ეს აქტივობა ამდიდრებდა ლექსიკურ მარაგს. პარალელურად ბავშვები ეჩვეოდნენ ვარაუდების გამოთმას (იხ. დანართი 8).

ხშირად ტექსტის წაკითხვის შემდეგ, ბავშვებს ვაძლევდი სქემას, რომლის მიხედვითაც დაეწერა უნდა ერთი რომელიმე მისთვის საინტერესო სიტყვა, გენემარტა ის, ამ სიტყვის გამოყენებით შეედგინა წინადადება და ილუსტრაციის სახით გადმოეცა (იხ. დანართი7).

✓ წაშალე სიტყვა

ეს აქტივობა ახალისებდა მოსწავლეებს.დაფაზე ჩამოვწერდი გარკვეული რაოდენობის სიტყვას. ბავშვები რიგ-რიგობით გამოდიოდნენ დაფასთან და სიტყვის განმარტების შემდეგ შლიდნენ სიტყვას.თუ განმარტება არასწორი იქნებოდა, მაშინ მოსწავლეს არ ეძლეოდა სიტყვის წაშლის უფლება.იმარჯვებდა ის, რომელიც ყველა სიტყვას წაშლიდა.

✓ დღის სიტყვა

ყოველი გაკვეთილის დაწყებისას დაფაზე ვწერდი ახალ, მოსწავლეთათვის უცნობ სიტყვას მსხვილი შრიფტით და თვალსაჩინო ადგილზე. მოსწავლეებს ვუხსნიდი მის მნიშვნელობას და ვთხოვდი, გაკვეთილის ბოლომდე მოეფიქრებინათ წინადადება, რომელშიც აღნიშნულ სიტყვას სწორი მნიშვნელობით გამოიყენებდნენ. სიტყვის მრავალჯერადი გამოყენება-გამოყენება მოსწავლეებს მყარად ამახსოვრებდა

✓ პატარა ლექსიკოგრაფი.

მოსწავლეებს, ლექსიკონის სახეების გაცნობის შემდეგ, ვთხოვე, გაეკეთებინათ საკუთარი განმარტებითი ლექსიკონი. ლექსიკონში ჩაწერდნენ წერილობით ტექსტში ნაპოვნ სიტყვებს.დახმარებისათვის შეეძლოთ გამოეყენებინათ პედაგოგები, მშობლები, განმარტებითი ლექსიკონი, ინტერნეტი. მოსწავლეებისათვის საინტერესო და სახალისო იყო ეს აქტივობა.აღნიშნულმა აქტივობამ მოსწავლეების ლექსიკურ მარაგს არაერთი ახალი სიტყვა შემატა.

4.კლასგარეშე აქტივობები

გარდა მეთოდების დანერგვისა და გამოყენებისა, რამაც მართლა დიდი შედეგი გამოიღო წიგნიერებისა და ტესტის გააზრების მიმართულებით, ასევე დავიწყე კლასგარეშე აქტივობებიც. წიგნიერების ამაღლების მიზნით სასკოლო ბიბლიოთეკაში მოეწყო პატარა სადამო. ბავშვებმა წაიკითხეს ლექსები, საკუთარი მოსაზრებები

გამოთქვებს თუ რატომაც მნიშვნელოვანი წიგნის კითხვა. სადამოს ესწრებოდნენ მშობლებიც. ბავშვების ნააზრევმა მათზე ძალიან იმოქმედა. გააცნობიერეს, რომ საჭიროა მეტი ჩართულობა, უფრო მეტი ყურადღება დათმობა შვილების უნარების განვითარებისათვის.

წიგნიერება მოიცავს წერას, კითხვას, მსჯელობას, მეტყველებას, აზროვნებას და ა.შ. ამიტომ ჩავთვალე საჭიროდ ყველა მიმართულებით მემუშავა. ამ მხრივ გამოირჩეოდა როლური თამაშებიც. მოსწავლეებმა მოირგეს მსახიობის როლი და დაიწყეს შესაბამისი როლის განსახიერება. ეს აქტივობა წარმატებული და სახალისო აღმოჩნდა.

5. მშობელთა ჩართულობა და სათანადო გარემოს შექმნა სახლში

იმისათვის, რომ მშობლებს ხელი შეეწყოს შვილებისათვის სახლში წიგნიერების ამაღლების მიმართულებით, ვთხოვე, შეექმნათ შვილებისათვის საბავშვო ბიბლიოთეკა. ვურჩიე, წიგნები შეერჩიათ მოზარდის ასაკისა და ინტერესის გათვალისწინებით. გავაცანი ბავშვების ასაკის შესაფერისი ლიტერატურა. გავითვალისწინე ისიც, რომ ზოგიერთ მოსწავლეს სახლში წიგნის კითხვა შეიძლება დაზარებოდა ამიტომ, ვთხოვე მშობლებს ძილის წინ დაეთმოთ შვილებისთვის 15 წუთი და მათთან ერთად ეკითხათ, ან მოესმინათ ბავშვების წაკითხული. ვთხოვე, ესაუბრათ წაკითხულზეც.

ინტერვენციის შეფასება

ინტერვიუ მშობლებთან - ინტერვიუ ჩამოვართვი იმ მშობლებს, რომლებმაც შეუქმნეს შვილს სახლში სათანადო საბავშვო ბიბლიოთეკა და რომლებიც თვალყურს ადევნებდნენ, ინტერესებოდნენ, საუბობდნენ შვილებთან წაკითხულზე.

დავინტერესდი, შენიშნეს თუ არა რაიმე ცვლილება თავიანთი შვილების წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრებაში ან კითხვის ხარისხზე?.

ინტერვიუ მოსწავლეებთან - ინტერვიუ მიზნად ისახავდა, გამეგო ბავშვების მოსაზრება ინტერვენციებთან დაკავშირებით. კერძოდ, როგორ შეაფასებდნენ საკლასო

გარემოს - „კითხვის კუთხის“ მოწყობას, კლასის ბიბლიოთეკის შექმნას, წაკითხულ წიგნებზე საუბრების მოწყობას შთაბეჭდილებების გაზიარების მიზნით, პროექტებზე მუშაობას, ტექსტებთან მუშაობის ახალი მეთოდების დანერგვას საგაკვეთლო პროცესში და სხვ. სურთ თუ არა აღნიშნული სიახლის მომავალი სასწავლო წლიდან გაგრძელება?

ფოკუს-ჯგუფი - ამ კლასში შემსვლელ პედაგოგებთან. ფოკუს-ჯგუფის მიზანი იყო, მიმდებარე ინფორმაცია შეინიშნებოდა თუ არა მოსწავლეებში რაიმე ცვლილება გაგება-გააზრების შესამოწმებელი დავალებების შესრულებისას. გამოიღო თუ არა ინტერვენციებმა გარკვეული შედეგი წაკითხულის გააზრების კუთხით

მეორადი ანალიზი - ინტერვენციების შესაფასებლად გამოვიყენე თვისობრივი კვლევის კიდევ ერთი მეთოდი. კერძოდ, პოსტტესტის საშუალებით შედეგები გავანალიზე და შევადარე პრეტესტის შედეგებს.

ინტერვენციის შედეგები

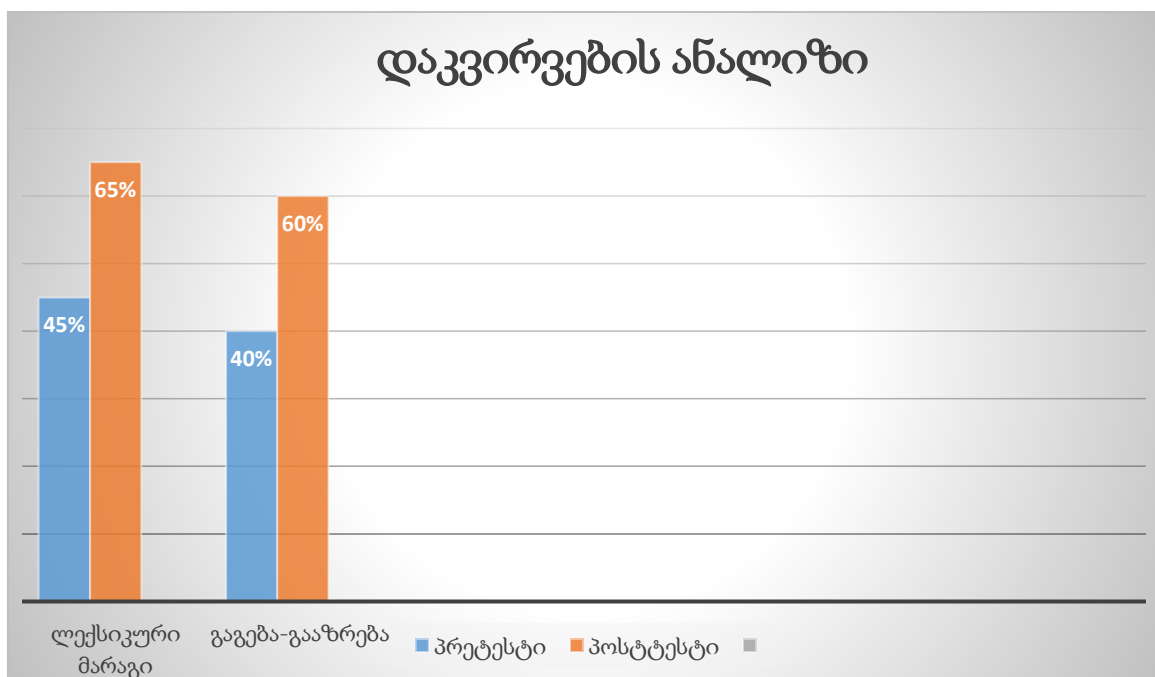
მშობლებმა აღნიშნეს, რომ წიგნიერების დონის ამაღლების მიზნით შვილებთან უკვე გააზრებულად და მიზანმიმართულად ურთიერთობენ, გაიგეს როგორ დაეხმარონ შვილებს ტექსტის უკეთ გააზრებაში, კითხვის მიმართულებით, მიხვდნენ, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს სკოლის დავალებების გარდა დამატებით ლიტერატურის კითხვას. მშობლებმა გულწრფელად აღნიშნეს, რომ ადრე არც უფიქრიათ სახლში საბავშვო ბიბლიოთეკის შექმნაზე, არ იცოდნენ რა წიგნი აერჩიათ შვილისთვის წასაკითხად. მშობელთა თქმით, მასწავლებლის მიერ მათთვის მიცემულმა რჩევებმა და რეკომენდაციებმა დადებითი შედეგი გამოიღო და სტიმულის მომცემი აღმოჩნდა ბავშვებისთვის. ამდენად, ასეთი ურთიერთობა მათი შვილებისთვის ნამდვილად შედეგიანი იყო.

მოსწავლეებმა დააფიქსირეს აზრი ყველა საკითხზე, რომელიც მართლა გულწრფელი და ღია იყო. მოიწონეს სხვადასხვა სახალისო აქტივობების დანერგვა საგაკვეთილო პროცესში. მოსწონთ, როდესაც ეს მეთოდები ტარდება წყვილებში ან

ჯგუფურად ,უყვართ,როცა ერთად მუშაობენ მეგრობები.განსაკუთრებით მოეწონათ როლური თამაშები, რადგან ინტონაციური კითხვა ეხმარება წაკითხულის გააზრებაში. აღნიშნეს,რომ ამ მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენებით გაუადვილდათ ტექსტების გაგება-გააზრება. ამდენად, კითხვა მათთვის უკვე სახალისოც გახდა და სასიამოვნოც, ტექსტებიდან იგებენ და იმახსოვრებენ ბევრ ახალ და საინტერესო ინფორმაციას და კლასგარეშე შეხვედრებზე უზიარებენ თანაკლასელებს. ასევე ბავშვებს ძალიან მოსწონთ, როცა მშობელი ეკითხება წაკითხულის შესახებ და ერთად მსჯელობენ მის გარშემო.

სხვა პედაგოგები, რომლებიც შემოდიან მე-5ა კლასში უკვე აღნიშნავენ წინსვლას ტექსტების გაგება-გააზრების კუთხით,ისინი აღნიშნავენ, რომ მოსწავლეებს თითქმის აღარ უჭირთ გაგება-გააზრებაზე აგებული დავალებების პირობის გაგება -შესრულება დამოუკიდებლად,გაიზარდა მოტივაცია და აკადემიური მოსწრება.

პრეტესტში მიღებული შედეგები მნიშვნელოვნად განსხვავდება პოსტტესტში მიღებული შედეგებისგან.

პოსტტესტის შედეგმაც გვიჩვენა,რომ პრეტესტთან შედარებით მოსწავლეთა შედეგები გაუმჯობესებულია. ჩემი აზრით, შედეგების გაუმჯობესება სწორედ სათანადო ინტერვენციების შედეგია.

დასკვნა და რეკომენდაციები

დასკვნის სახით შეიძლება ვთქვათ, რომ ყველა ინტერვენცია, რომლებიც შევიმუშავე და განვახორციელეთ, აღმოჩნდა წარმატებული და ეფექტიანი მოსწავლეებისთვის, ასევე. ვფიქრობ, კვლევამ რეალურად გამოავლინა, რა უჭირდათ მოზარდებს. ასევე, ნათლად დამანახა პრობლემის არსი და, რაც მთავარია, გამოავლინა, ამ პრობლემის გამომწვევი ძირითადი მიზეზები, რომელთა გადაჭრაც არსებულ რეალობაში შესაძლებელი აღმოჩნდა.

წიგნიერი თაობის აღზრდაში თანაბარი როლი ენიჭება სკოლას, მასწავლებელს, მეგობრებს, ოჯახსა და საზოგადოებას, მხოლოდ სკოლა და მასწავლებელი ვერ შეძლებს მოზარდის წიგნიერების დონის ამაღლებასა და სასურველი შედეგების მიღებას. კარგია, რომ ჩვენ შევძელით მშობლებთან ერთად მუშაობა აღნიშნული პრობლემის მოსაგვარებლად. მოსწავლეებმაც და მშობლებმაც გამოთქვეს სურვილი, რომ მომავალშიც გააგრძელებდნენ წამოწყებულ საქმეს.

რეკომენდაციის სახით აღვნიშნავ, რომ:

მასწავლებლებს:

- დაგეგმეთ გაკვეთილები ტექსტის გაგება-გააზრებისათვის საჭირო სახალისო მეთოდებითა და აქტივობებით;
- მოსწავლეებთან შეთანხმებით დაგეგმეთ გაგება-გააზრების ხელშემწყობი სახალისო ღონისძიებები;
- დადებითი ეფექტი აქვს სხვადასხვა პროექტის ჩატარებას გააზრებული კითხვის მიმართულებით;
- იმუშავეთ მშობლებთან ერთად მოზარდების წიგნიერების დონის ამაღლებისთვის;
- მიეცით მშობლებს ღირებული რეკომენდაციები შვილებთან წიგნიერების მიმართულებით მუშაობისთვის;

მშობლებს:

- იკითხეთ შვილთან ერთად;
- დაუსვით კითხვები და ასაუბრეთ წაკითხულიდან მიღებულ შთაბეჭდილებაზე;

აღვნიშნავ იმასაც, რომ პედაგოგიური კვლევა მნიშვნელოვანი და ღირებული აქტივობაა მასწავლებლისათვის. ის საშუალებას გაძლევს ჩაუღრმავდე, შეაფასო, შეაჯამო საკუთარი პედაგოგიური მოღვაწეობა. გაანალიზო, დაფიქრდე და აღმოაჩინო პრობლემა, რომელიც გარკვეულწილად აფერხებს მოზარდის განვითარებასა და სწავლა-განათლების პროცესს. პედაგოგიური კვლევა დროის გარკვეულ მონაკვეთზე გაწერილი და წინასწარ დაგეგმილი სხვადასხვა აქტივობათა ერთობლიობაა, რომელიც მნიშვნელოვან ძალისხმევას მოითხოვს მასწავლებლისგან. კვლევის ეტაპების განხილვისას ვხვდებოდი, რომ შედეგები სხვადასხვა იყო, თუმცა მოსწავლეთა შედეგების ანალიზმა აჩვენა, რომ აშკარა პროგრესი იყო.

ჩემი აზრით, შედეგების გაუმჯობესება პრობლემის გამოსწორებისათვის შერჩეულმა და განხორციელებულმა ინტერვენციებმა განაპირობეს. გამოვეყოფდი საგაკვეთილო პროცესში ვიზუალური სქემების ჩართვას, რომელთა გამოყენებამ ხელი შეუწყო მოსწავლეების მხრიდან ნაწარმოების სიღრმისეულ წვდომას, თემისა და იდეის განსაზღვრას და შემოქმედებითი აზროვნების განვითარებას.

წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების უნარის განვითარება მუდმივი პროცესია და შესაბამისად, ამ მიმართულებით მუშაობას კვლავ გავაგრძელებ. კვლევის შედეგად მიღებული გამოცდილება გავუზიარე ჩემს კოლეგებს. ვფიქრობ, რომ მსგავსი პრობლემების მოგვარებაში დაეხმარება მათ.

ბიბლიოგრაფია

1. გზამკლევები მასწავლებლებისათვის. ქართული ენა და ლიტერატურა, I-VI კლასები. ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი. 2011.
2. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის გზამკლევები მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი: ელბაქიძენ, ქეთოშვილი თ, თბილისი 2010.
3. დ.უზნაძე, 2005, ბავშვის ფსიქოლოგია, სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია.
4. დ. პერკინსის (Perkins, 1992) „თეორია ერთი“;
5. ე.ს.გ. სტანდარტი. მუხლი 58. ქართ. ენისა და ლიტერატურის სტანდარტი. 58 muxli - qartuli ena da literatura - standarti.pdf.
6. ე.ს.გ. მუხლი 12 „სიღრმისეული სწავლება“;
7. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი „როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება“ (მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო) 2007; გამომცემლობა საქართველოს მაცნე.
8. თინათინ ზურაბიშვილი. თვისებრივი კვლევის მეთოდები სოციალურ კვლევაში. 2006.
9. ი. კუტალაძე. წიგნიერება. PIRLS-2006 საქართველოში. 2008.
10. G-PriEd-ის სარესურსო წიგნი. კითხვისა და წერის სწავლება დაწყებით საფეხურზე. 2015. სასწავლო მეთოდოლოგიური რესურსების კრებული.
11. 9.ინტერნეტგაზეთი ნ.ლაბარტყავა 4 ივლისი 2013. ინტერნეტგაზეთი www.mastsavlebeli.ge “მოსწავლეთა ლიტერატურული ინტერესების განვითარება“ <http://mastsavlebeli.ge/?p=2325>)
12. მ. მელიქიშვილი (2012) ლევ ვიგოტსკის კოგნიტური განვითარების სოციო-კულტურული თეორია, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი;
13. ნ.ბესელია, პ.პაპავა წიგნიერება დაწყებით კლასებში, მეთოდური სახელმძღვანელო მასწავლებლებისათვის. ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭო. 2011;
14. პ. პაპავა, თ. ჭანტურია, 2012 წიგნიერება (მასწავლებლის სახელმძღვანელო), თბილისი, „მწიგნობარი“;
15. „როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება“ (მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო) თავი პირველი „აზროვნება და შემეცნება საკლასო გარემოში“;
16. სამსონია ი. 2013; წიგნიერება (მასწავლებლის სახელმძღვანელო). თბილისი: „მწიგნობარი“;
17. სააზროვნო უნარების განვითარების ეფექტიანი სტრატეგიები;
18. http://tpdc.gov.ge/uploads/pdf_documents/saazrovn%20unarebi.pdf;
19. 16. ს.ჯანაშია, თ. ბერძენიშვილი. როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება. 2007. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი.

20. საქართველოში წიგნიერების საერთაშორისო კვლევა PIRLS -2016 მიმდინარეობს – როგორია მოლოდინები. 17 მაისი, 2016. <http://studinfo.edu.aris.ge/>;
21. ჯიმ ტრელიზი „ახალი სახელმძღვანელო ხმამაღლა კითხვისათვის“ 1982.

დანართები

2018-2019 წელი	ოქტომბერი	ნოემბერი	დეკემბერი	თებერვალი	მარტი	აპრილი	მაისი
პრობლემის განსაზღვრა დიაგნოსტიკურება-პრეტესტი	✓						
შედეგების ანალიზი გამოკითხვა	✓						
პრობლემის გამოკვეთა	✓						
ლიტერატურის მიმოხილვა	✓	✓					
კვლევის გეგმის შედგენა მეთოდოლოგია	✓						
მონაცემების შეგროვება დამუშავება	✓	✓	✓	✓	✓		
ინტერვენციების დაგეგმვა	✓						
ინტერვენციების განხორციელება	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ინტერვენციის შედეგების შეფასება		✓	✓	✓	✓	✓	✓
დიაგნოსტიკური ტესტირება - პოსტესტი ანალიზი						✓	✓
საკვლევი თემის პრეზენტაცია							✓

დანართი N1 მშობლებთან შეთანხმების ფორმა

მოგესალმებით!

მე-5 კლასში ვატარებ პრაქტიკულ კვლევას წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების პრობლემის გასაუმჯობესებლად. მოსწავლეთა მონაწილეობა მნიშვნელოვანია კვლევის წარმატებისათვის.

გთხოვთ, უფლება მისცეთ თქვენს შვილს პედაგოგიურ პრაქტიკაში მონაწილეობისათვის. გაითვალისწინეთ ანონიმურობა დაცული იქნება. მადლობას გიხდით თანამშრომლობისათვის.

თანხმობა დაადასტურეთ ხელმოწერით

თანახმა ვარ, ჩემმა შვილმა მონაწილეობა მიღოს მე-5ა კლასში ჩატარებულ კვლევაში.

სახელი, გვარი: -----

დანართი N2 ინტერვიუ მოსწავლეებთან

მოგესალმებით!

თქვენ მონაწილეობას ღებულობთ ჩემ მიერ ჩატარებულ კვლევაში. თქვენი მონაწილეობა უმნიშვნელოვანესია კვლევის უკეთ წარმატებისათვის. ამიტომაც, გთხოვთ, გულწრფელად უპასუხოთ ჩემს კითხვებს. თქვენგან მიღებული ინფორმაცია ანონიმური იქნება.

დიდი მადლობა თანამშრომლობისათვის

1. გიჭირს თუ არა ტექსტის ბოლომდე წაკითხვა?
2. შეგიძლიათ თუ არა ტექსტში მთავარი და მეორეხარისხოვანი დეტალების გარჩევა?
3. რა ტიპის ტექსტზე გიადვილდებათ მუშაობა?
4. რა გიშლით ხელს ტექსტის გააზრებაში?
5. ტექსტზე მუშაობის დროს აკეთებთ თუ არა მონიშვნებს?
6. შეგიძლიათ თუ არა წაკითხულის ირგვლივ კითხვების დასმა და პასუხი?

მოგესალმებით!

თქვენს კლასში ვატარებ, წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების პრობლემის გასაუმჯობესებლად, პრაქტიკულ კვლევას. კვლევის წარმატებისათვის მნიშვნელოვანია თქვენი გულწრფელი პასუხები. გაითვალისწინეთ, თქვენგან მიღებული ინფორმაცია ანონიმურია. ყველას გიხდით უღრმეს მადლობას.

გთხოვთ, შემოხაზოთ თქვენთვის სასურველი პასუხები:

1. გიყვართ თუ არა კითხვა?
ა) დიახ; ბ) არა.
2. რა გირჩევნიათ წიგნი თუ კომპიუტერი?
ა) წიგნი; ბ) კომპიუტერი.
3. რა თემაზე დაწერილ წიგნები გიყვართ?
ა) იუმორისტული; ბ) დეტექტიური; გ) შემეცნებითი; დ) სათავგადასავლო.
4. რა არის ტექსტის გაუგებრობის მიზეზი?
ა) რთული შინაარსი; ბ) უცხო სიტყვები;

თქვენი აზრი დააფიქსირეთ წერილობით:

5. დაგიკარგავს თუ არა ინტერესი კითხვის დროს და რა იყო ამის მიზეზი?

---

6. თქვენი აზრით, რისთვისაა საჭირო ლექსიკური მარაგის გამდიდრება?

მოგესალმებით!

გთხოვთ, დაუთმოთ რამდენიმე წუთი ამ კითხვარების შევსებას. მნიშვნელოვანია, თქვენი მხრიდან, გულახდილი პასუხები.

თქვენ მიერ შევსებულ კითხვარს გამოვიყენებ პედაგოგიურ პრაქტიკაში, რომელიც ტარდება იმისათვის, რომ დავეხმაროთ მოსწავლეს ტექსტის გაგება- გააზრების უნარის გაუმჯობესებაში. ტქვენგან მიღებული ინფორმაცია ანონიმური იქნება.

1.აქვს თუ არა კითხვის სურვილი თქვენს შვილს?

ა) კი   ბ) არა

2.იცით თუ არა რა სახის ლიტერატურა უყვართ თქვენს შვილებს?

ა) კი   ბ) არა

3.კითხულობს თუ არა დამატებით ლიტერატურას თქვენი შვილი?

ა) კი   ბ) არა

4.გაქვთ თუ არა სახლში ბიბლიოთეკა?

5.რა სახის ლიტერატურა უყვართ თქვენს შვილს?

6.ეხმარებით თუ არა ბავშვებს ლიტერატურის არჩევაში?

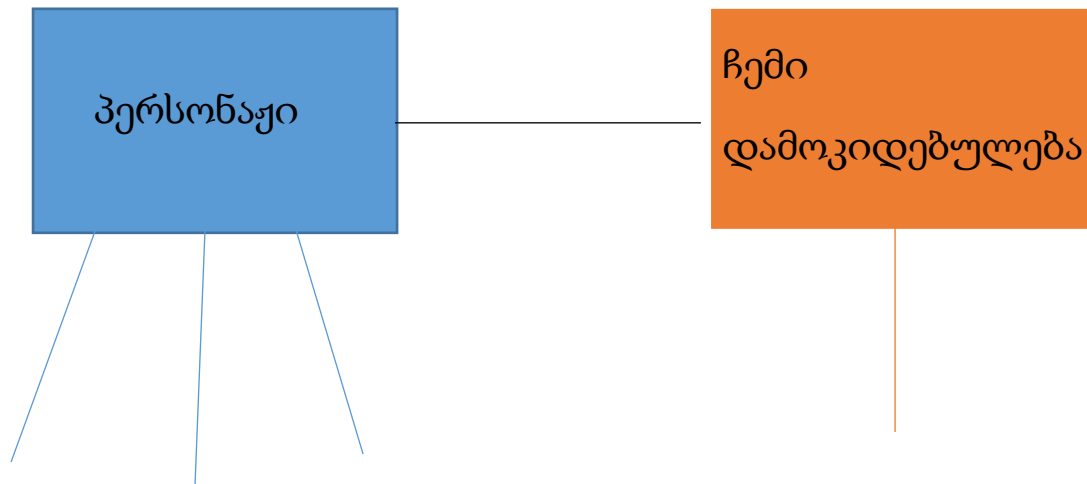

7.საუბრობთ თუ არა შვილთან წაკითხულის შესახებ?

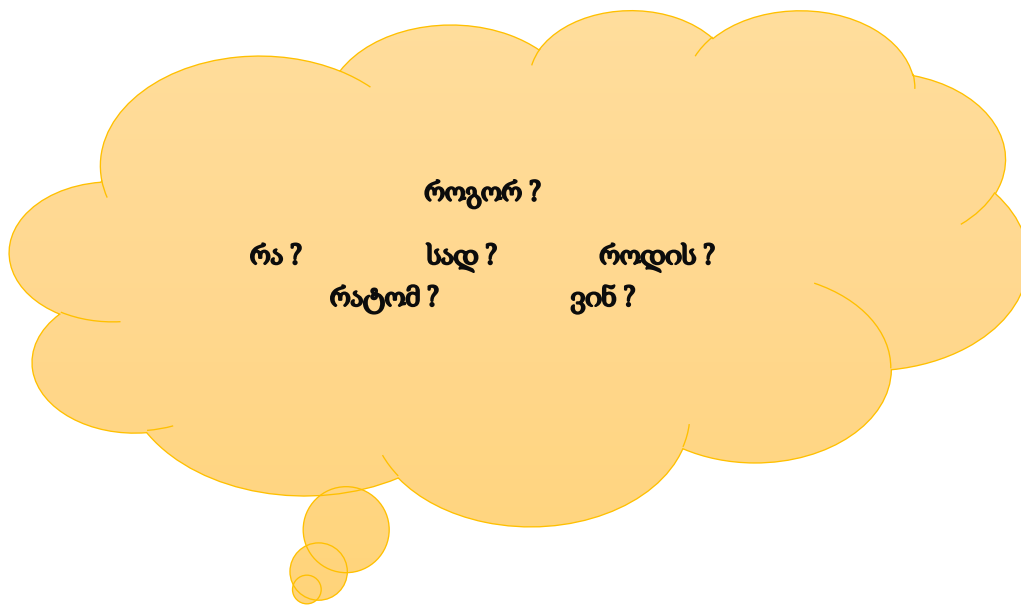
დანართი N5

პერსონაჟის რუკა

დანართი N6

ინოვაცია5+1

სიტყვა	ნახატი
განმარტება	მაგალითი

დანართი N8

სიტყვის გამომძიებელი

მასწავლებლის მიერ ჩამოწერილი სიტყვები	მოსწავლესა განმარტება	ლექსიკონში გადამოწმება

ვარაუდები ტექსტის შესახებ

ის რაც მომეწონა	
ის,რაც არ მომეწონა	
რა შევცვლიდი	

წიგნის ავტორი	
მთავარი პერსონაჟები	
რომელი პერსონაჟი მომეწონა	
რომელი ეპიზოდი დამამახსოვრდა	
რა განწყობა დაგეუფლათ	1. 2.

რეფლექსია

ქართული ენისა და ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრების უნარის განვითარება. გააზრებული კითხვის გარეშე შეუძლებელია რაიმე პროგრესსა და წარმატებაზე საუბარი. მასწავლებელი მოვალეა მოსწავლეს განუვითაროს გააზრებული კითხვის უნარი.

კოლეგებთან კონსულტაციის შედეგად გაირკვა, რომ ყველა კლასში უჭირთ ტექსტის გაგება-გააზრება. ეს პრობლემა წარმოიშვა ჩემ წინაშეც, ამიტომაც გადავწყვიტე ჩამეტერებინა კვლევა მე-5ა კლასში. საჭირო იყო ამ პრობლემის დაწყებით საფეხურზე მოგვარება, რადგან შემდგომში კიდევ უფრო გაუარესდებოდა მდგომარეობა.

პრობლემის აღმოჩენის შემდეგ გადავწყვიტე კვლევის ჩატარება. მაინტერესებდა, რა იყო პრობლემის გამომწვევი მიზეზები და კვლევის შედეგის ანალიზის საფუძველზე განმეხორციელებინა შესაბამისი ინტერვენციები.

საკვლევი თემის უკეთ გააზრებასა და ინტერვენციების დასაგეგმად გავეცანი შესაბამისს ლიტერატურას აღნიშნულ საკობთან დაკავშირებით. ლიტერატურის მიმოხილვა დამეხმარა ცოდნის გაღრმავებასა და პრობლემის გადაჭრის უკეთ დანახვაში.

საკვლევი პრობლემის აქტუალობა დადგინდა კოლეგებთან კონსულტაციის დროს. პედაგოგებმა ისაუბრეს აღნიშნული პრობლემის გამომწვევ მიზეზებზე. ამან კიდევ დამაფიქრა საკვლევ თემაზე. სასწავლო შედეგზე დაკვირვებამ და სადიაგნოსტიკო პრეტესტის შედეგმა მიჩვენა, რომ მე-5ა კლასში მოსწავლეებს სხვადასხვა პრობლემა ჰქონდათ:

- ტექსტის კითხვა გააზრების გარეშე;
- ლექსიკური მარაგის სიმწირე.

ასევე აღმოჩნდა, რომ სხვა მიზეზებიც არსებობდა:

- მშობელთა ჩათულობა;
- ნაკლები მოტივაცია.

გამოიკვეთა, რომ მხატვრული ტექსტის წაკითხვის დროს ზოგიერთი მოსწავლე სხარტად ვერ კითხულობს, ზოგს უჭირს ლექსიკური შინაარსის გაგება, რაც აფერხებს გაგება-გააზრებას. ამას ერთვის მოტივაციის ნაკლებობა და წიგნიერების დაბალი დონე.

პრობლემა სიღრმისეული შესწავლის მიზნით გამოვიყენე თვისობრივი და რაოდენობრივი მეთოდები. კვლევის სანდოობის გაზრდის მიზნით მონაცემთა შეგროვების მეთოდად გამოვიყენე: დაკვირვება, ფოკუს-ჯგუფი, ანკეტირება, ინტერვიუ (მოსწავლეებთან, მშობლებთან და მასწავლებლებთან).

დაკვირვების შედეგად უკეთ გამოვლინდა პრობლემა. კვლევის სწორად წარმართვაში დამეხმარა მოსწავლეთა და მშობელთა გულწრფელი პასუხები. შევსებული კითხვარების დახმარებით წარმოდგენა შემექმნა თუ რა იყო პრობლემის გამომწვევი მიზეზები.

კვლევის პროცესში მიღებული ინფორმაციისა და მონაცემების ანალიზის საფუძველზე, შევიმუშავე სავარაუდო ინტერვენციის რამდენიმე ვარიანტი:

- საკლასო გარემოს შექმნა;
- მშობელთა ჩართულობა;;
- მრავალფეროვანი აქტივობის დაგეგმვა.

ინტერვენციის დროს ვიყენებდი სხვადასხვა მეთოდს: ვარიაცია 5+1, მოლოდინის ხე, დაამყარე კავშირი, გონებრივი რუკა, სიტყვების გამომძიებელი, ცხელი სკამი, წაშალე სიტყვა, პატარა ლექსიკოგრაფი და ა.შ. ამგვარი მუშაობის შედეგად სასწავლო წლის ბოლოს გაუმჯობესდა გაგება- გააზრების მაჩვენებელი.

განხორცილებული ცვლილებების შედეგად, დაკვირვებამ აჩვენა, რომ იმდენად გაიზარდა შედეგი გაგება-გააზრებაში, რომ მოსწავლეები გახდნენ აქტიური მკითხველები, ისინი ხშირად მსჯელობდნენ წაკითხულის ირგვლივ, საუბრობდნენ პერსონაჟებზე და ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ვინ უფრო მეტი უცხო სიტყვა იცის. ამყობდნენ მათ მიერ შედგენილი ლექსიკონით.

ჩატარებული კვლევა გვაძლევს ინფორმაციას, თუ რა კუთხით უნდა ვიმუშავოთ მოსწავლეებში გაგება- გააზრების უნარის გასაძლიერებლად:

- საჭიროა ბავშვები ხშირად ვასაუბროთ და ჩვენც ვესაუბროთ წაკითხულობაზე;
- ვიმუშავოთ როგორც სასკოლო, ისე კლასგარეშე მხატვრულ ნაწარმოებებზეც;
- გაკვეთილზე გამოვიყენოთ მრავალფეროვანი მეთოდი/აქტივობა;
- დროულად დავადგინოთ რა უჭირს მოსწავლეს და გავუწიოთ დახმარება;
- დავალების ერთ-ერთ ნაწილად გავხადოთ მხატვრული ლიტერატურის წაკითხვა.
- ყურადღება მივაქციოთ მშობელთა ჩართულობას.

აღნიშნული კვლევა ჯერ წარვუდგინე კათედრის ყველა წევრს, ხოლო შემდეგ - პედაგოგიურ საპჭოზე პრეზენტაციის სახით წარვადგინე. ჩემი გამოცდილება გავუზიარე კოლეგებს. აღმოჩნდა, რომ ანალოგიური პრობლემები სხვა საგნისა და კლასის მასწავლებლებსაც ჰქონდათ.

ვფიქრობ, რადგან ამ დროისთვის მხოლოდ ერთ კლასში ჩატარდა ინტერვენციები, მნიშვნელოვანი იქნება გაგრძელდეს კვლევა და შევისწავლოთ რა შედეგს მოგვცემს განხორციელებული ცვლილებები.

ჩემი აზრით, აღნიშნული კვლევა მნიშვნელოვანი იყო ჩემი პროფესიული ზრდისათვის, ჩემი მოსწავლეებისათვისა და მასწავლებლებისათვის.

კვლევა და მისი შედეგები დამეხმარა საკუთარი პრაქტიკის განვითარებაში, სასწავლო პროცესისა და მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესებაში.